

СТАНОВИЩЕ

на проф. Иван Добрев за дисертационния труд на Камелия Генкова Христова “От Благовестие към Благовещение. Шест слова за блага вест в рилските сборници на Владислав Граматик и Мардарий Рилски”, представен във Факултета по славянски филологии на Софийския университет “Св. Климент Охридски” за придобиване на образователната и научна степен “доктор”.

Представеният филологически труд, който в своя подтекст има отношение и към божествената културология, и към богословската наука, е посветен на шест средновековни славянски преписи на гръцки слова за християнските празници Рождество Богородично, Рождество на св. Йоан Кръстител и Благовещение. Чрез превод от гръцки на старобългарски тези тържествени по замисъл текстове са станали достояние и на старата ни книжовност. Техни автори са съответно известните църковни оратори св. Андрей Критски, св. Атанасий Александрийски, св. Теодор Студит, св. Григорий Ниски, св. Григорий Неокесарийски и св. Йоан Дамаскин. Обявяването на св. Атанасий Александрийски, който е доживял до осмото десетилетие на IV в., за византийски писател, ще се приеме обаче твърде условен смисъл — според мнозина историографи зрялата, ще рече същинската византийска епоха не обхваща века на Юстиниан I и започва едва с вцаряването на имп. Ираклий (в зората на VIII в.), макар че за начало на византийската християнска литература може да се посочи някое доста по-ранно знаменателно събитие, напр. архиепископските беседи на св. Йоан Златоуст, една от които, на 25 март, е на тема *евангелион*, сиреч Благовещение, с ораторски лайтмотив Радуй ся благодятыная, на дата, която днес наричаме празник Благовещение — омилията е била храмово изговорена в Цариград, сиреч във Византион. във всички случаи отсам синора на патристиката. Това на свой ред идва да подсказва, че генезисът на християнската идея за Благата вест е предвизантийско и дори предхристиянско явление. От една страна, то е чуждо на патриархалния юдейски старозаветен мир, в който няма култ към

божията майка. От друга страна, то е свойствено на аграрната малоазийска пратрадиция, сходна с балканския енеолит, в който също е господствал култът към Великата Майка. Той органично се възприема и леко се вплита в антиохийско-цариградския ортодокс, който на свой ред е прекратил връзката с днес изучаваните от фолклористите древни поверия. Ще се задоволя да отбележа, че двете имена на Божата Майка в Новия завет, *Мариам* у св. евангелист Лука и *Мария* у св. евангелист Матей отвеждат, първото, към сирийско арменската или антиохийската прапредстава за непорочното зачатие, а второто към юдейското определение единороден от Отца, т. е. роден само от Баща. Благата вест не е всеобщо новозаветно явление. Несъмнено тя е налице у св. евангелист Лука и в Първоевангелието на св. Яков, брата Господен, но е чужда на повлияния от гностицизма св. евангелист Йоан, а също и на апостолската традиция, с изключение на фарисейското по дух послание на св. апостол Павел към юдеите (гл. 9). Към него докторантката все пак се е докоснала, но без опит да се добере до прасъщината на енеолитната матриархална идеология, която е в основата на Богородичния култ. В Юдея този култ липсва, а в Рим е донесен от Антиохия. Съобщавам тези наглед ненужни подробности със скритата надежда, че в по-нататъшните си филологически обследвания Камелия Генкова, с вече разширен кръгзор, ще подходи новаторски към рождеството на св. Йоан Кръстител, благовестено на баща му Захарий в старозаветния храм от арх. Гавриил. (и наречеш и имя ему Йоанъ, което значи благодянь, срв. с Радуй ся Благодятная в обращението на арх. Гавриил към Мариам при кладенеца, с което е подчертана прастарата връзка Жена – Вода. Докторантката се е съсредоточила главно върху важните сюжетни успоредици Елисавет // Анна, Елисавет // Мариам и е привела свои съществени съображения, които оценявам като важно градиво с оглед разясняването на библейското и общокултурното съдържание на проблема.

Главният принос на дисертантката все пак не е из областта на екзегезата, на тълкувателното богословие, а както се полага на един качествен филологически труд, в едиторския успех (спазени са принципите на съвременното научно дипломатическо

издаване), в археографската точност, в детайлния анализ на правописните, фонетичните и някои граматични особености на изследваните текстове. Много полезни за българската историческа лексикография ще бъдат съставените от Камелия Генкова речник-индекси на сложните думи, както и на лексемите, които не са засвидетелствани в досегашната старобългарска речникарска литература.

За част от филологическите постижения на Камелия Генкова по темата на дисертацията нашата научната общественост вече е имала случай да се осведоми от четирите нейни публикации в различни периодически издания и отделни сборници, както и от нейните доклади, четени на различни форуми у нас и в чужбина. За кръга на филологическите интереси на Генкова свидетелства грижливо съставената библиография.

В заключение ще отбележа, че целите, които си е поставила дисертантката, са постигнати. Събран е и изтълкуван заслужаващ нашето внимание текстологичен материал, достигнато е до резултати със значение за практиката. Приложената към автореферата справка за научните приноси в дисертацията създава обективна за естеството на извършената работа. Общото ми заключение е, че дисертантката е дала достатъчно доказателства за филологическа зрялост и за възможности да работи самостоятелно. Имам достатъчно основание като член на научното жури да предложа на Камелия Генкова Христова да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор” по Шифър 2.1 Професионално направление : Филология; 05. 04. Научна специалност : Български език (старобългарски език).

10 септември 2018 г.

проф. Иван Добрев